

Vill du ha diktatur på jobbet?

Rasmus Hästbacka

22 januari 2024

Förra året dog 65 personer i arbetsplatsolyckor. Över 770 svenskar dör varje år av arbetsrelaterad stress. Omkring 3000 personer dör i förtid varje år på grund av problem i jobbet. Detta är symptom på ett i grunden sjukt arbetsliv.

Det sägs att vi lever i en demokrati. Ordet demokrati betyder folkstyre. Men så fort löntagare kliver in på jobbet är det något som är galet. För inte är det folket som styr, alltså personalen på golvet. Nej makten ligger någon annanstans: hos företagsägare och chefer, hos offentliga byråkrater och deras underställda chefer. Personalen förväntas lyda och berika sina överordnade.

Löntagare har inte rätt att ta de avgörande besluten på arbetsplatserna, inte ens rätt att rösta fram lämpliga chefer eller avsätta olämpliga chefer. I Sverige har vi demokrati inom politiken men inte på jobbet. Vi har politisk demokrati men ekonomisk diktatur. Vill vi ha det så?

Diktatur på arbetsplatserna innebär att befolkningen styckas upp i två klasser: dels majoriteten som säljer sin arbetskraft, dels företagsägare och högre chefer som bestämmer över alla. Om diktaturen på jobbet liknas vid en sjukdom så är symptomen tydliga. Arbetsgivarsidan vinner på att beordra en minimal personalstyrka att arbeta maximalt till minimal betalning. Konsekvensen för de anställda är underbemanning, stress och låga löner. Resultatet för företagsägare och chefer är feta vinstutdelningar och bonusar.

Det främsta sättet att bekämpa symptomen är genom facklig organisering, alltså att anställda agerar tillsammans för bättre villkor. Även om den kampen är nödvändig så är den otillräcklig, för själva sjukdomen (diktaturen) finns ju kvar.

Tänk för ett ögonblick om vi istället hade demokrati på jobbet, alltså personalstyrda arbetsplatser. Då kunde vi sätta mänskliga behov i centrum, istället för arbetsgivares girighet och maktlystnad. Då kunde jobbet vara en plats där vi utvecklas och trivs istället för att bli hunsade och bestulna på de rikedomar vi producerar. Alla arbetare borde få känna glädje på måndag morgon istället för ångest på söndag kväll.

Hur kan demokrati införas på arbetsplatserna? Det finns två strategier som är nästan lika gamla som klassamhället självt. Den första strategin är att löntagare stegar upp det fackliga arbetet för att ta makten på arbetsplatserna.

Den andra strategin är att bilda personalkooperativ, alltså nya personalägda företag. I Dagens Nyheter den 3 oktober 2023 beskrev Bo Rothstein och Daniel Suhonen experimenten med kooperativ i USA. Nästan 10 procent av arbetarna i den privata sektorn jobbar i sådana företag. Rothstein och Suhonen noterar att personalkooperativ har studerats i fyra decennier. Sådana företag klarar sig ekonomiskt mycket väl. ”De betalar högre löner och har betydligt högre andel nöjda medarbetare.”

Jag är jurist och aktiv inom SAC – *Sveriges arbetares centralorganisation* – den syndikalistiska fackföreningen här i landet. Syndikalism innebär just detta att stegpa upp det fackliga arbetet för att demokratisera arbetsplatserna. Vår fackförening ger ut en grundbok om hur löntagare kan gå tillväga för att lyckas med detta. Boken är skriven av mig som ett led i SAC:s upplysningsarbete. Titeln lyder Vad vill syndikalismen? En ideologisk grundskiss.

Så, vad är syndikalismens recept? Vi anser att det fackliga arbetet ska styras av arbetarna på golvet, inte av fackpampar i toppen. Facket ska vara oberoende av politiska partier, inte ett stödorgan för (S)-partiet såsom många LO- och TCO-fack är. Anställda behöver enas över yrkesgränserna, inte splittras i olika yrkesfack såsom SACO-förbunden gör. Kort sagt: facket ska bygga på demokrati, solidaritet och oberoende.

Sverige är ett primitivt land. Till skillnad från våra grannländer finns det knappt några medlemsstyrda fackföreningar här. Därför behöver vi bygga fackföreningar där medlemmarna bestämmer vilka krav som ska drivas, vilka påtryckningar som ska riktas mot arbetsgivarna samt vilka uppgörelser som ska godkännas.

Genom att bygga medlemsstyrda fackföreningar, kan löntagare utveckla den kollektiva styrkan och kompetensen att införa personalstyrda arbetsplatser i alla branscher. Det vore att lägga grunden för ett jämlikt samhälle.

Rasmus Hästbacka, jurist och fackligt aktiv syndikalist

Det Anarkistiska Biblioteket

Rasmus Hästbacka
Vill du ha diktatur på jobbet?
22 januari 2024

Mottogs den 22 januari 2024 från <https://www.sydostran.se/2024-01-22/debatt-diktatur-pa-jobbet/>
Artiklar av samma författare i engelska Anarchist Library här. Texter i svenska tidningen Arbetaren här.
Artiklar i Syndikalisten här. Ordfront Magasin här. Tidningen Brand här. Texter på hemsidan anarkism.info
här. Bilden nedan från Znetwork.

sv.anarchistlibraries.net